

Lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavien terveydenhuollon yksiköiden toiminnasta aiheutuneiden kustannusten korvaamista valtion varoista (9 §).

Asetusluonnoksessa ehdotetaan, että laskennallisen korvauksen määräytymisessä lasten oikeuspsykiatrian ja -psykologian yksiköiden toiminnasta edellisenä vuonna aiheutuneiden kustannusten painoarvo olisi 50 % ja alueella asuvien lasten määrän painoarvo 50 %. Lisäksi säädettäisiin, että ennakkomaksu jaettaisiin kyseessä oleville hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle siten, että kullekin maksettava osuus vastaisi kyseisen alueen osuutta kaikkien yksiköiden toiminnasta aiheutuneista kustannuksista ja lasten määrästä. Ehdotetun käytännön arvioidaan vastaavan nykyistä käytäntöä.

Pidämme asetuseruonnoksen tavoitteita hyväksyttävänä, mutta haluamme kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

Lakimuutoksen ehdotusta kustannusten painoarvon jakautumisesta ei ole tarkemmin perusteltu. Ehdotettu 50/50-jakauma ei välttämättä tue alueellista yhdenvertaisuutta, sillä se ei ota huomioon yksikön vastaanottamien pyyntöjen määrää eikä alueella toimivien poliisiasemien aktiivisuuden tai ruuhkautumisen vaikutusta tutkimusten määrään. Ehdotettu 50/50-jakauma voi johtaa kustannuksiltaan jo lähtökohtaisesti suurten yksiköiden suosimiseen siten, että ne saavat myös tulevana vuosina suhteellisesti suuremman vuosikustannuskorvauksen riippumatta toiminnan tehokkuudesta, palvelutarpeesta tai toteutuneiden tutkimusten määrästä. Vastaavasti ehdotettu painoarvojen jakauma voi suosia lapsimäärältään suuria alueita riippumatta oikeuspsykiatrien tutkimusten tarpeesta. Lapsiin kohdistuvat rikokset eivät jakaannu väestömäärän mukaisesti, vaan niihin vaikuttavat väestötasolla monenlaiset psykososiaaliset ja taloudelliset tekijät.

Laskennallisten korvausten määräytymisessä tulee huomioida poliisin/syyttäjän/tuomioistuimen kyseiseen yksikköön toimittamien pyyntöjen lukumäärä vuositasolla ja vuosittainen vaihtelu, esimerkiksi käyttää tunnuslukuna edeltävien viiden vuoden pyyntöjen lukumäärän keskiarvoa. Lisäksi olisi olennaista ottaa huomioon erilaisten pyyntöjen vaatima työ määrä. Poliisiin seulontaa varten tehty tapauskohtainen taustoitus on työ määrältään merkittävästi pienempi kuin varsinainen rikosepäilyyn liittyvä tutkimuskokonaisuus. Mikäli hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä (HE 63/2026) toteutuu ehdotetussa muodossa, on odotettavissa, että yksiköihin toimitettavien taustoituspyyntöjen määrä kasvaa merkittävästi. Pyyntöjen lukumäärä pitäisi jakaa lakimuutoksen voimaantuloajankohdasta alkaen kahteen kategoriaan niiden edellyttämän työ määrän mukaisesti. Tämä edellyttää, että STM antaa yksiköille tarkan ohjeistuksen tilastoinnin suorittamisesta yhdenmukaisilla periaatteilla.

Myös lasten määrän määrittelyä tulisi tarkentaa. Lastensuojelulain mukaisesti sijoitetut lapset tilastoidaan väestörekisterissä kotikunnan mukaisesti. Kuitenkin heitä koskevat oikeuspsykologiset haastattelut toteutetaan useimmiten lapsen senhetkisen asuinpaikkakunnan mukaisesti. Näin ollen tutkimusten aiheuttamat kustannukset eivät aina kohdennu kotikunnan mukaiseen yksikköön. Koululaisille suunnattujen kyselytutkimusten perusteella huostaanotetuilla lapsilla on ikätovereihin verrattuna enemmän väkivaltakokemuksia.

Esityksessä ei ole otettu kantaa siihen, onko lasten ja nuorten oikeuspsykiatrien ja -psykologien yksiköiden nykyinen resurssi riittävä vastaamaan lakiesityksen (HE 63/2026) aiheuttamaan toiminnan ja vastuiden laajentumiseen. Esityksessä ei ole tarkasteltu sitä, millä tavoin mahdolliset toiminnan muutosten ja lisäresurssitarpeiden aiheuttamat kustannusvaikutukset otetaan huomioon korvauserusteissa.

Lastenpsykiatria9.7.2026

Lausunnon antajat:

Anita Puustjärvi, lastenpsykiatrian ylilääkäri

Marja Darth, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian tutkimusyksikön osastonylilääkäri